

Görömbei András

Azonosságtudat, nemzet, irodalom

Nap Kiadó , 2008 (376 oldal)

ISBN: 9789639658578

Kovalszki Péter

Görömbei András nevével s munkájával először 1986 nyarán találkoztam, mikor búcsúztunkban Sütő András kezünkbe nyomta Görömbeinek az ő munkásságáról irt monográfiáját. 1996 nyarán alkalmunk akadt megismerni is, mikor ellátogatott hozzánk Detroitba, s a Reménység Tavánál is meghallgattuk **“Gondok és távlatok (Tűnődés a magyar honfoglalás 1100. évfordulóján)”** című előadását, s kezünkbe került kegyfrissebb tanulmánykötete, ***A szavak értelme*** is.

Aztán követhettük munkásságát írásainak , megnyilatkozásainak, köteteinek számbavételével, legutóbb pedig 2005-ben a ***Cselekvő Irodalom**** címmel jelent meg hatvanéves debreceni egyetemi tanár, akadémikus, Kossuth-díjas tudós Görömbei András tiszteletére készült írásokat tartalmazó kötet, melyet Bertha Zoltán és Ekler Andrea szerkesztettek. Ebben egy Elek Tibor által készített interjúban(“Az irodalmi létértelmezéstől a közösségi felelősségtudatig”) maga is megszólal önmagáról, életútjáról, munkásságáról, gondjairól és terveiről. A tanítványai tisztelgő írásait tartalmazó kötetben markánsan kirajzolódik az író, gondolkodó, oktató Görömbei András képe.

Az idén került kiadásra legújabb tanulmánykötete, melyet a Nap Kiadó a *Magyar Esszék* sorozatban jelentetett meg, 2004 után irt tanulmányait, esszéit, recenzióit tartalmazza. A kötet két nagyobb részben foglalja össze a válogatást.

Az első a kötet címét viseli- ***Azonosságtudat, nemzet, irodalom.***

Ebben kapnak helyet a nagyobb, terjedelmesebb, eszmei általánosításokat tartalmazó írások – így: ***Az irodalom értelméről; Az irodalom szerepe a nemzeti tudat alakításában; A népi irodalom és örökség; A kisebbség nembelisége*** valamint az ***Anyanyelv, irodalom , tudomány, nemzettudat.***

A második rész - ***Az önazonosság pecsétje*** - a kisebb, alkalmi írásokat, recenziókat gyűjti egybe. Ezekben szó esik más szerzők irodalomtörténeti kritikusi vagy irodalomelméleti munkáiról, de esszé- és versköteteteikről is- így Nagy Gáspár négy utolsó kötetéről, vagy például Csoóri Sándor esszéköteteiről.

De az eszmei koordinátarendszer, mely megfogalmazódik az első rész tanulmányaiban, az alapgondolat, miszerint az irodalmi műveknek szabad és kell a társadalom, a nemzet ügyeivel, a sorskérdésekkel foglalkozni, az megjelenik a második rész kisebb írásaiban is-Görömbei a nemzeti azonosságtudat elemeit, az irodalomnak a létértelmező és létformáló funkcióját azonosítja és vizsgálja ezen írók munkáiban, mintegy felmutatva, példázva és hitelesítve kritikusi-elméleti tételeit.

Jellemző, ahogyan *Az irodalom értelméről* írt bevezető tanulmányban Görömbei számbaveszi a magyar irodalom színeváltozását, melyet a rendszerváltás eredményezett.

Ebben írja: „Az irodalomnak egészen a rendszerváltásig nagy szerepe és jelentősége volt a nemzet életében. (...) Aztán egyszer csak nem lehetett nem tapasztalni azt, hogy mindennek vége van. (...) A legdivatosabb teória az lett, hogy a mű ne jelentsen semmit, hanem legyen. Mintha a lét és a jelentés kizárnák, nem pedig feltételeznék egymást. (...) Eközben irodalmunk jó részéből kimarad korunk, kimarad minden, ami létünket jellemzi és meghatározza, kimarad az is, amitől szenvedünk, az is, aminek örülünk. S főként kimarad a tágasság, a távlat, az eszmélkedés.(...) Ebbe mégsem lehet belenyugodni, vissza kell szereznünk, újra fel kell építenünk az irodalom nélkülözhetetlenségének hitét, fontosságának tudatát(...) A magyarság nincs olyan szellemi erkölcsi állapotban, hogy a kultúra, így az irodalom önismeretre, öntudatra, igényességre, kételkedésre ösztönző erejéről lemondhatna(...)”

Végezetül pedig megállapítja “Mindamellet az irodalom az anyanyelv és a gondolkodás karbantartásának is nélkülözhetetlen eszköze és gyakorló terepe(...) Az irodalomból pedig a szellem, érzés, fantázia fénye sugárzik még azokra is, akik nem olvasnak.”

Görömbei András nem véletlenül vetődött el hozzánk, e könyvével sem ok nélkül foglalkozunk. Irodalomszemlélete rokonszenves számunkra, monográfia- és tanulmányhősei, így közöttük Sütő András, Csoóri Sándor, Nagy Gáspár, Dobos László és mások kedves szerzőink, barátaink és vendégeink voltak. E kötete is örömet szerezhet és támpontot nyújthat nekünk, forgassuk hát jó kedvvel s bizalommal.

Cselekvő irodalom. Írások Görömbei András tiszteletére Szerk.: Bertha Zoltán, Ekler Andrea, Budapest, 2005
Letölthető : (<http://mek.oszk.hu/04000/04097/04097.pdf>)

In *2009 Itt-Ott Kalendárium*